VÄLJAVÕTE

Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni istungi protokoll nr 186

Eesti, videosild Reede, 13. november 2026

Algus 9.00, lõpp 10.36

Juhataja: Kadri Tali (esimees)
Protokollija: Roosmarii Kukk (konsultant)
Võtsid osa:
Komisjoni liikmed: Vladimir Arhipov, Enn Eesmaa, Maido Ruusmann, Aivar Sõerd, Peeter Tali, Tarmo Tamm, Urve Tiidus

Komisjoni ametnikud: Teele Vares (nõunik-sekretariaadijuhataja), Teele Taklaja (nõunik), Getter Kristen Treumuth (nõunik)
Puudusid: Arvo Aller, Lea Danilson-Järg, Rain Epler, Tiit Maran, Anti Poolamets, Kristo Enn Vaga ja Luisa Värk
Kutsutud: välisminister Margus Tsahkna, ministri diplomaatiline nõunik Mari-Liis Sulg, Euroopa osakonna lauaülemad Triin Hiiesalu ja Sandra Reintamm (3. päevakorrapunkt); haridus- ja teadusminister Kristina Kallas, Haridus- ja Teadusministeeriumi kõrghariduse osakonna peaekspert Nele Dresen, ELi ja rahvusvahelise koostöö nõunik Piret Sütt; kultuuriminister Heidy Purga, Kultuuriministeeriumi EL asjade nõunik Kadri Jauram, ministri nõunik Kaarel Taimla (4. päevakorrapunkt); kultuuriminister Heidy Purga, Kultuuriministeeriumi EL asjade nõunik Kadri Jauram (5. päevakorrapunkt); siseminister Igor Taro, siseministri nõunik Katarina Budrik, Siseministeeriumi EL ja välissuhete osakonna juhataja Eva Puusepp ja sama osakonna nõunik Elisabeth Prants, sisejulgeoleku osakonna nõunik Liina Pello, Politsei- ja Piirivalveameti rahvusvahelise ametiabi keskuse juht Maria-Elisabeth Kool ja Politsei- ja Piirivalveameti andmekaitsegrupi jurist Jenny Jakobson (6. päevakorrapunkt); Justiits- ja Digiministeeriumi IT arhitektuuri ja taristu nõunik Allan Allmere ning EL asjade nõunik Harald Rainer Ainla (7. päevakorrapunkt); Sotsiaalministeeriumi hüvitiste ja pensionipoliitika osakonna sotsiaalkindlustuse poliitika nõunik Kati Kümnik; Euroopa Liidu ja väliskoostöö osakond nõunik Berit McGinley (8. päevakorrapunkt); Justiits- ja Digiministeeriumi andmekaitseõiguse talituse juhataja Kristi Värk ning EL asjade nõunik Harald Rainer Ainla (9. päevakorrapunkt); Riigikantselei EL sekretariaadi nõunik Age Inkinen (7. päevakorrapunkt); Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni praktikant Jere Christian Oikarainen (1.–9. päevakorrapunkt)

Päevakord:

7. Seisukoha andmine: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse meetmete raamistik Euroopa pilve- ja tehisintellekti ökosüsteemi tugevdamiseks - COM(2026) 502

7. Seisukoha andmine: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse

meetmete raamistik Euroopa pilve- ja tehisintellekti ökosüsteemi tugevdamiseks - COM(2026) 502

Allan Allmere andis ülevaate Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest, millega kehtestatakse meetmete raamistik Euroopa pilve- ja tehisintellekti ökosüsteemi tugevdamiseks - COM(2026) 502 (lisa 1). Justiits- ja Digiministeeriumi IT arhitektuuri ja taristu nõunik sõnas, et ELi pilve- ja tehisaru määruse eelnõu (inglise keeles *Cloud and AI Development Act*, edaspidi CADA) eesmärk on vähendada sõltuvust kolmandate riikide pakutavatest teenustest. Valdkonnas domineerib USA, kelle kontrolli all on umbes 72% Euroopa pilveturust, kuna peamiselt on Euroopas kasutusel Microsofti, Amazoni ja Google'i pilveteenused. A. Allmere sõnas, et CADA kohaldub peamiselt avalikule sektorile ning kaudselt kõigile pilve- ja tehisaruteenuste tarbijatele. CADA abil soovitakse kiirendada andmekeskuste rajamist ja loamenetluste kiirendamist. Samuti on kavas kogu avaliku sektori teenused jagada nelja usaldustaseme vahel, kus number vastab teenuse kriitilisusele. Soodustatakse ka avatud lähtekoodi ja hangete korraldamist, et eelistada Euroopa toodangut. Samuti on EuroCloud föderatsiooni abil kavas ühendada liikmesriikide siseriiklikud pilveteenuste infrastruktuurid. Eesti peab CADA üldist eesmärki põhjendatuks ning vajalikuks vähendada Euroopa mahajäämust pilve- ja tehisaruteenuste valdkonnas. Siiski suhtub Eesti CADA kavandatavatesse meetmetesse ettevaatlikult, kuna meie sõltuvus siseriiklikest digilahendustest on suur. Teenuste jaotamine usaldustasemetesse eeldab auditeerimist ning suurendab halduskoormust. Küsimusi tekitab ka liikmesriikide otsustusõiguse ulatus, kuna näiteks võiks Euroopa Komisjon hinnata Eesti poolt teisele tasemele määratud rahvastikuregistri kolmanda taseme teenuseks. Kuna tasemetele kehtivad erinevad nõuded, võib ümberhindamine piirata teenusepakkujate valikut. Eesti peab oluliseks vältida uute haldusstruktuuride loomist ning et ELi keskseid hankeid ja teenuseid tuleks rahastada ELi tasandil, mitte kehtestada liikmesriikidele lisatasusid. Eesti toetab arvutusvõimsuse ja tehisaru arendamist, Euroopa erasektori arengu soodustamist ning konkurentsi edendamist, kuigi oleme EuroCloudi föderatsiooni rakendatavuse ja oodatava mõju suhtes skeptilised. Samuti peab Eesti oluliseks väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete juurdepääsu hangetele. Eestis ei ole see turu väiksuse tõttu probleem, kuid suurriikides tuleks hanked osadeks jaotada, et võimaldada laiemat osalemist. Avatud lähtekoodi kasutamine aitaks säilitada toodete ja teenuste valikuvabadust. Eesti erimeelsus CADA osas puudutab ka turvalisuse tagamise põhimõtteid. Kõrgematel usaldustasemetel nõuded karmistuvad, nähes ette, et teenusepakkuja peab olema täielikult Euroopa ettevõte ning teenust osutavad üksnes Euroopa kodanikud. Eesti hinnangul ei taga ettevõtte Euroopa päritolu ega teenust osutavate isikute kodakondsus iseenesest suuremat turvalisust, vaid võib tekitada eksliku turvatunde ning riske tuleks maandada tehnoloogiliste meetmete, sealhulgas krüpteerimise abil. Eesti ei toeta Euroopa Komisjoni vetoõigust teenuste usaldustasemete määramisel ning peab oluliseks säilitada liikmesriikide riskihinnangutel põhinev otsustusõigus. Kavandatud neljale usaldustasemele tuleks lisada nulltase väheolulistele teenustele, näiteks testkeskkondadele ja veebilehtedele, mille häired ei avalda olulist mõju. Neile ei kohalduks usaldustasemete nõuded, vältimaks ebaproportsionaalset aja- ja rahakulu riskianalüüsile. Eesti ühes mitme teise liikmesriigiga peavad kavandatud 12-kuulist üleminekuaega liiga lühikeseks, sest see peab hõlmama nii uusi hankeid kui ka suurte infosüsteemide üleviimist teise pilvekeskkonda, näiteks Microsofti pilvest lahkumisel. Eesti eelistab uute haldusstruktuuride loomisele olemasolevate asutuste kasutamist ja vajaduse korral nende volituste täiendamist. ELi kesksete hangete kulud, sealhulgas vahendustasud, tuleks katta ühistest vahenditest, mitte kehtestada liikmesriikidele lisatasusid. Eesti toetab Euroopa tehnoloogilise mahajäämuse vähendamist ja Euroopa ettevõtete investeeringute soodustamist,

kuid eelistab mitmes küsimuses kohustuslikele nõuetele vabatahtlikku lähenemist. A. Allmere tõi näiteks Pentagoni pikaajalise kohustuse kasutada Amazoni teenuseid, mis tema sõnul aitasid kaasa ettevõtte kasvule. Sarnaselt võiksid Euroopa teenuste kasutamise kohustused suurendada Euroopa ettevõtete investeerimiskindlust. Samas peab Eestile kui suure digisõltuvusega riigile säilima juurdepääs innovatsioonile, sealhulgas USA lahendustele. Kokkuvõttes toetab Eesti CADA üldisi eesmärke, kuid peab oluliseks liikmesriikide otsustusvabadust teenuste valikul ning riskide hindamisel ja maandamisel tehnoloogiliste meetmetega.

Urve Tiidus andis ülevaate majanduskomisjoni arvamusest ning märkis, et komisjon otsustas toetada Vabariigi Valitsuse esitatud seisukohti, täiendades seisukohti järgnevalt:
1.1. Eesti toetab eelnõu eesmärki tugevdada Euroopa Liidu pilve- ja tehisaruvõimekust ning vähendada strateegilisi tehnoloogiasõltuvusi. Eesti saab toetada eelnõuga kavandatavat erinevatel usaldusväärsuse tasemetel põhinevat pilvteenuste suveräänsuse raamistikku ainult juhul, kui selle meetmed tuginevad liikmesriikide olemasolevatele IT-lahendustele, asutustele, üksustele ja muudele struktuuridele, väldivad neile ebaproportsionaalse töö- ja halduskoormuse lisandumist, ei piira liikmesriikide otsustusõigust teha oma otsuseid ja riskihindamisi, arvestavad liikmesriikide erisustega süsteemide ehitamisel ja majutamisel ning on piisavalt Euroopa Liidu poolt rahastatud. **Eesti peab vajalikuks, et usaldusväärsuse tasemete nõuded, sealhulgas andmete ja metaandmete asukoha nõuded, ei takistaks liikmesriigil majutada oma andmeid ja süsteeme riigi enda taristul või rahvusvahelise lepingu alusel toimivates andmesaatkondades, sealhulgas väljaspool Euroopa Liitu.** Eesti ei toeta pilvteenuste suveräänsuse raamistiku rakendamiseks uute asutuste ja üksuste loomist Euroopa Liidu tasandil ega kohustust liikmesriikidele selliseid asutusi luua.
1.2. Eesti ei toeta Euroopa Komisjonile õiguse andmist liikmesriigi avaliku sektori pilvteenuse kasutamise riskihinnangut siduvalt ümber hinnata ega määrata avaliku sektori tegevusele kohaldatavat usaldusväärsuse taset, kuna see ei arvestaks riikide erinevat halduskorraldust, tehnoloogilist taristut ega julgeolekuvajadusi **ning riigi julgeolek on Euroopa Liidu lepingu artikli 4 lõike 2 kohaselt iga liikmesriigi ainuvastutus.** Lõpliku riskihinnangu ja kohaldatava usaldusväärsuse taseme peab määrama liikmesriik, lähtudes oma riigi erisustest, kasutusjuhu kriitilisusest ning teenusepakkuja ja tarneahelaga seotud riskidest. **Riskihinnangutes sisalduva julgeolekutundliku teabe konfidentsiaalsus peab olema tagatud ning Euroopa Komisjonile esitatakse üksnes koondteave, mis ei sisalda riigi julgeolekut ega konkreetsete asutuste süsteeme puudutavat tundlikku teavet.**
1.13. Eesti ei toeta Euroopa Komisjonile ulatuslike volituste andmist eelnõu olemuslike elementide ja põhinõuete, muu hulgas riskihindamis- ja maandamisnõuete kehtestamiseks delegeeritud aktidega, vaid peab vajalikuks sätestada need eelnõus. **Euroopa Komisjoni delegeeritud õigusaktid ei tohi laiendada eelnimetatud nõudeid erasektorile, vaid need nõuded peavad olema sätestatud eelnõus.** Delegeeritud aktidega võib vajaduse korral täpsustada üksnes eelnõu mitteolemuslikke tehnilisi küsimusi.
Majanduskomisjoni otsus oli konsensuslik (Jaak Aab, Aleksei Jevgrafov, Mario Kadastik, Rene Kokk, Tõnis Mölder, Marek Reinaas, Urve Tiidus, Kristina Šmigun-Vähi).

Urve Tiidus küsis, milline on tõenäosus, et Eesti seisukohti arvesse võetakse.
Allan Allmere vastas, et Justiits- ja Digiministeerium toetab majanduskomisjoni täienduste lisamist Eesti seisukohtadesse. Tema hinnangul toetavad liikmesriigid üldiselt CADA eesmärke, eelkõige edendavad algatust suurriigid nagu Saksamaa ja Prantsusmaa. Ka teised liikmesriigid osalevad aktiivselt arutelus ning on esitanud ettepanekuid. Läbirääkimised on

konstruktiivsed ja muudatustele ning ühisosa leidmisele avatud. A. Allmere sõnul ei ole siiski võimalik veel prognoosida Eesti ettepanekute arvestamise ulatust.

Kadri Tali tegi ettepaneku toetada Vabariigi Valitsuse esitatud seisukohti kooskõlas majanduskomisjoni arvamusega.

Otsustati:
7.1. Toetada Vabariigi Valitsuse esitatud seisukohti kooskõlas majanduskomisjoni täiendusettepanekutega:
1.1. Eesti toetab eelnõu eesmärki tugevdada Euroopa Liidu pilve- ja tehisaruvõimekust ning vähendada strateegilisi tehnoloogiasõltuvusi. Eesti saab toetada eelnõuga kavandatavat erinevatel usaldusväärsuse tasemetel põhinevat pilvteenuste suveräänsuse raamistikku ainult juhul, kui selle meetmed tuginevad liikmesriikide olemasolevatele IT-lahendustele, asutustele, üksustele ja muudele struktuuridele, väldivad neile ebaproportsionaalse töö- ja halduskoormuse lisandumist, ei piira liikmesriikide otsustusõigust teha oma otsuseid ja riskihindamisi, arvestavad liikmesriikide erisustega süsteemide ehitamisel ja majutamisel ning on piisavalt Euroopa Liidu poolt rahastatud. Eesti peab vajalikuks, et usaldusväärsuse tasemete nõuded, sealhulgas andmete ja metaandmete asukoha nõuded, ei takistaks liikmesriigil majutada oma andmeid ja süsteeme riigi enda taristul või rahvusvahelise lepingu alusel toimivates andmesaatkondades, sealhulgas väljaspool Euroopa Liitu. Eesti ei toeta pilvteenuste suveräänsuse raamistiku rakendamiseks uute asutuste ja üksuste loomist Euroopa Liidu tasandil ega kohustust liikmesriikidele selliseid asutusi luua.
1.2. Eesti ei toeta Euroopa Komisjonile õiguse andmist liikmesriigi avaliku sektori pilvteenuse kasutamise riskihinnangut siduvalt ümber hinnata ega määrata avaliku sektori tegevusele kohaldatavat usaldusväärsuse taset, kuna see ei arvestaks riikide erinevat halduskorraldust, tehnoloogilist taristut ega julgeolekuvajadusi ning riigi julgeolek on Euroopa Liidu lepingu artikli 4 lõike 2 kohaselt iga liikmesriigi ainuvastutus. Lõpliku riskihinnangu ja kohaldatava usaldusväärsuse taseme peab määrama liikmesriik, lähtudes oma riigi erisustest, kasutusjuhu kriitilisusest ning teenusepakkuja ja tarneahelaga seotud riskidest. Riskihinnangutes sisalduva julgeolekutundliku teabe konfidentsiaalsus peab olema tagatud ning Euroopa Komisjonile esitatakse üksnes koondteave, mis ei sisalda riigi julgeolekut ega konkreetsete asutuste süsteeme puudutavat tundlikku teavet.
1.3. Eesti leiab, et eelnõust tulenev julgeoleku ja suveräänsuse usaldusväärsuse tase 1 ei tohi olla kohustuslik avaliku sektori madala riskiga pilvteenuseid kasutavale tegevusele (näiteks avalikult kättesaadava teabe töötlemisel või teatavates arendus- ja testkeskkondades), kui erinevatele nõuetele vastavus, näiteks julgeoleku- ja andmekaitsenõuete täitmine on piisavalt tagatud. Komisjon võib toetada liikmesriike ühise riskihindamise metoodika väljatöötamisega.
1.4. Eesti leiab, et eelnõus liikmesriigile pilvteenuse vahetamiseks ette nähtud üldist 12 kuulist üleminekuperioodi peab olema võimalik põhjendatud juhtudel pikendada vähemalt 24 kuule. Tähtaja määramisel tuleb arvestada liikmesriikide otsustusvabadust, avaliku teenuse keerukust ja kriitilisust, hanke kestust, alternatiivide olemasolu, tehnilist teostatavust, vajalikke õigustoiminguid, toimepidevust ja küberturvalisust. Pikendamise õigus peab kajastuma eelnõus ja andma liikmesriikidele õiguse seda kasutada.
1.5. Eesti toetab pilve- ja tehisaru valdkonna riiklike eesmärkide, prioriteetide ja poliitikavalikute kindlaksmääramist, kuid ei toeta eelnõust tulenevat kohustust koostada selleks eraldiseisev riiklik strateegia. Eesti peab vajalikuks sätestada eelnõus, et eraldiseisva strateegia koostamise nõuet on võimalik täita ka olemasolevate strateegiate, arengukavade ning seire- ja aruandlusmehhanismide kaudu.
1.6. Eesti leiab, et avatud lähtekoodi on võimalik muuta eelnõuga liikmesriikidele kohustuslikuks üksnes siis, kui Euroopa Liit selle kasutamist ja ülalpidamist rahastab. Eesti toetab üldjuhul avatud standardite ja lähtekoodi kasutamist avalikus sektoris, kuid tehnoloogia valik peab põhinema lahenduse sobivusel, turvalisusel ja kogukulul.
1.7. Eesti toetab eelnõuga ühe keskse Euroopa Liidu avatud lähtekoodivaramu loomist, mis ühildub olemasolevate ja loodavate varamutega, toimib ühtse platvormina, võimaldab avaliku

sektori tarkvara taaskasutada ilma täiendava halduskoormuseta ja mis ei tohi nõuda tarkvara korduvat üleslaadimist.
1.8. Eesti toetab eelnõuga Euroopa Liidu ühishangete raamistiku loomist pilve- ja tehisarulahenduste hankimiseks, kuid peab oluliseks, et raamistik soodustaks väikeste ja suurte liikmesriikide koostööd ning tagaks kõigile liikmesriikidele võrdsed võimalused osaleda ühishangete ettevalmistamises ja elluviimises. Oluline on pilve- ja tehisaruhangetes innovatsiooni, tarnekindluse, tehnoloogiliste sõltuvuste ja Euroopa tehnoloogiaökosüsteemi arengu arvestamine ning innovaatiliste väikeste ja keskmiste ettevõtjate, sealhulgas idu- ja kasvufirmade osalemise parandamine. Suured liikmesriigid peavad nendesse ühishangetesse kaasama väikseid Euroopa Liidu riike, näiteks Eestit.
1.9. Eesti peab vajalikuks eelnõus sätestada, et pilve- ja tehisaruhangete tingimused peab hankija määrama hanke eesmärgi ja riskide alusel, kuid Euroopa lisandväärtuse kriteerium, 25% innovaatiliste väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate (VKEde) tulemuseesmärk ja osalemine Euroopa Komisjoni ühishangetes, ei tohi olla eelnõu kohaselt kohustuslikud. VKEde osalemist tuleb toetada konkurentsi soodustavate hanketingimustega.
1.10. Eesti toetab Euroopa tehnoloogilise võimekuse tugevdamist eelnõuga loodava ühiste pilve- ja tehisarualgatuste raamistiku kaudu, kuid peab vajalikuks tagada, et Euroopa Liidu rahastatud koostööprojektide taristule ja pädevuste arendamise võimalustele on võrdne ligipääs kõigi liikmesriikide ettevõtjatel, teadusasutustel ja avaliku sektori asutustel. Tehisaru kogemus- ja kiirenduskeskused ehk selliste koostööprojektide tugikeskused peavad põhinema olemasolevatel Euroopa digitaalse innovatsiooni keskustel ilma, et kaasneks kohustus Euroopa Liidu või liikmesriikide tasandil täiendavate üksuste loomiseks. Liikmesriikide strateegiliste projektide arvutusressurssi panustamine peab olema vabatahtlik ega tohi kohustada liikmesriike looma lisavõimsust või eelistama Euroopa Liidu projekte riiklikele kohustustele.
1.11. Eesti toetab strateegilist eesmärki edendada andmekeskuste rajamist ning lihtsustada selleks vajalikke menetlusi. Liikmesriigil peab olema võimalik saavutada sama eesmärk oma õigusruumi sobivate meetmetega. Kiirendustsoonide kui ühe võimaliku meetme rakendamine peab jääma liikmesriigile vabatahtlikuks.
1.12. Eesti ei toeta eelnõuga teenusepakkujate usaldusväärsuse tasemele vastavuse tagamiseks uute tunnustamis- ja auditiraamistike kehtestamist. Vajalik on taaskasutada olemasolevaid Euroopa Liidu ja riiklikke auditeid, sertifikaate ning muid samaväärseid tõendeid, et vältida sama nõude korduvat tõendamist erinevates auditites. Nõuded audiitoritele peavad arvestama audiitorite tegelikku kättesaadavust. Usaldusväärsuse tasemetega seotud nõuete muutmisel peab kehtima vähemalt viieaastane üleminekuaeg.
1.13. Eesti ei toeta Euroopa Komisjonile ulatuslike volituste andmist eelnõu olemuslike elementide ja põhinõuete, muu hulgas riskihindamis- ja maandamisnõuete kehtestamiseks delegeeritud aktidega, vaid peab vajalikuks sätestada need eelnõus. Euroopa Komisjoni delegeeritud õigusaktid ei tohi laiendada eelnimetatud nõudeid erasektorile, vaid need nõuded peavad olema sätestatud eelnõus. Delegeeritud aktidega võib vajaduse korral täpsustada üksnes eelnõu mitteolemuslikke tehnilisi küsimusi.
1.14. Eesti toetab eelnõuga loodavat vabatahtlikku avaliku sektori pilveressursside koostöömehhanismi, et Euroopa Liidu üleselt jagada andmekeskus- ja pilvteenuseid. Seejuures peab liikmesriik saama otsustada selles osalemise ning pilveressursside jagamise ja kasutamise tingimused. Eelnõu peab ette nägema, et pilve kasutamise ja opereerimise tasud peavad olema läbipaistvad ja kulupõhised ning koostöö ei tohi piirata riiklike pilvelahenduste arendamist ja kasutamist.
1.15. Eesti peab vajalikuks eelnõus sätestada, et Euroopa koostöömehhanismid ja pilvteenuste ühishangetega seotud kulud kaetakse Euroopa Liidu eelarvest. Liikmesriikidelt ei tohi nõuda Euroopa Komisjoni tegevuskulude katmiseks lisatasusid. Samuti ei tohi Euroopa Komisjon teenida omatulu ühistegevuse toetamisest saadud finantsvahenditest.
(konsensus: Vladimir Arhipov, Enn Eesmaa, Aivar Sõerd, Kadri Tali, Peeter Tali, Tarmo Tamm, Urve Tiidus).

(…)

VÄLJAVÕTE

(allkirjastatud digitaalselt)
Kadri Tali
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Roosmarii Kukk
protokollija

Väljavõte õige
Roosmarii Kukk
Euroopa Liidu asjade komisjoni konsultant